

چالش‌های سیاسی بیداری اسلامی در جهان اسلام و راهبردهای تدافعی (wt) در مقابله با آن از منظر مقام معظم رهبری (بررسی موردی از سال ۲۰۱۱ تا ۲۰۲۰ میلادی)

عبدالله نوری گلجایی^۱

چکیده

جهان اسلام، همواره دستخوش تغییر و تحولات مختلف بوده و تهدیدها و ضعف‌های مختلفی در آن وجود داشته است. از سال ۲۰۱۱ که آغاز بیداری اسلامی بوده و تحولات بسیاری را در منطقه رقم خورده است؛ مقام معظم رهبری چالش‌های جهان اسلام را بیان نموده و راهبردهای تدافعی جهت مقابله با این چالش‌ها را مطرح ساختند. با این همه در این رابطه تحقیقی علمی با توجه به دیدگاه مقام معظم رهبری منتشر نشده است. بنابراین پرسشی که در این پژوهش طرح می‌شود این است که ضعف‌های سیاسی جهان اسلام از منظر مقام معظم رهبری و راهبردهای تدافعی ایشان از سال ۲۰۱۱ تا ۲۰۲۰ میلادی بر اساس روش SWOT چیست؟ با توجه به آنچه بیان شد، هدف این مقاله شناسایی چالش‌های سیاسی جهان اسلام و راهبردهای تدافعی (wt) در مقابله با آن از منظر مقام معظم رهبری بعد از تحولات بیداری اسلامی است. در این پژوهش برای پاسخ به پرسش اصلی از روش SWOT استفاده شده است. از دیدگاه مقام معظم رهبری برای کاهش و کنترل تهدیدهای سیاسی علیه جهان اسلام و برون‌رفت از آن، راهبردهایی وجود داشته که بر اساس روش سوات به راهبردهای تنوع (st) راهبردهای رقابتی (so)، راهبردهای بازنگری (wo)، راهبردهای تدافعی (wt) تقسیم شده است. در این تحقیق برای مقابله با چالش‌های سیاسی جهان اسلام بر اساس روش سوات از راهبردهای تدافعی (wt) استفاده شده است. برخی از یافته‌های تحقیق عبارتند از: تقویت روحیه وحدت و ایستادگی، تقویت سطح آگاهی و بصیرت در میان مسلمانان و... را می‌توان نام برد.

واژگان کلیدی: بیداری اسلامی، مقام معظم رهبری، ضعف‌ها، تهدیدها، راهبردهای تدافعی

مقدمه

اسلام، یگانه مکتبی است که با داشتن دستورات و احکام جامع، قادر است بحران‌های عمیق و فراگیر دنیای اسلام را رفع نماید. دشمنان اسلام، دین اسلام را بزرگترین مانع و سد در برابر اهداف خود می‌دانند. دشمنان اسلام قدرت تحول‌آفرینی و تأثیرگذاری اسلام در مسائل اجتماعی، سیاسی و فرهنگی را دریافته‌اند. آنان هیچ‌گاه وحدت، انسجام، قدرت، حفظ هویت اسلامی، توسعه با مبانی اسلامی، حکومت دینی را در جهان اسلام تحمل نکرده‌اند. در دورانی که امت‌های اسلامی بیدار شده و بیداری اسلامی را ایجاد نموده‌اند؛ از منظر مقام معظم رهبری، وجود ضعف‌ها و تهدیدهایی همچون: اختلافات درونی در جوامع اسلامی، وابستگی سران کشورهای اسلامی به غرب، وجود روشنفکران غرب‌زده و منفعل و قرار گرفتن آنها در رأس امور اجرایی و فرهنگی، دوری از ارزش‌های والای اسلامی و اخلاقی، بیداری امت‌های اسلامی را مورد تهدید قرار می‌دهد. مقام معظم رهبری به‌عنوان رهبری دینی و متفکر جهان اسلام همواره در مکتوبات و فرمایشات خویش بحران‌ها و مشکلات جهان اسلام را مورد توجه قرار داده و راهبردهایی برای برون‌رفت از تهدیدها و تقویت فرصت‌ها ارائه نموده‌اند. با توجه به اینکه جهان اسلام از امکانات و توانمندی‌های گسترده‌ای برای حل مسائل جهان اسلام برخوردار است؛ بنابراین بررسی راهبردهای تدافعی برای کاهش ضعف‌های سیاسی جهان اسلام در دوران بیداری اسلامی از منظر مقام معظم رهبری می‌تواند گامی مهم در خروج از وضعیت موجود بیداری اسلامی و رسیدن به وضع مطلوب باشد. نتایج این تحقیق می‌تواند راهبردهای لازم را در اختیار اندیشمندان و سیاست‌گذاران کشورهای اسلامی از جمله جمهوری اسلامی ایران، جهت کنترل یا مهار تهدیدها و مشکلات بیداری اسلامی قرار دهد.

۱. چهارچوب مفهومی

۱-۱. مفهوم جهان اسلام

مفهوم جهان اسلام، بر اساس شاخص‌هایی مانند: در دست داشتن ساختار سیاسی قدرت، بر اساس میزان جمعیت و رویکرد حقوقی قابل تعریف است.

۱-۱-۱. مفهوم جهان اسلام بر اساس در دست داشتن ساختار سیاسی قدرت

قلمرو جهان اسلام از قرن اول هجری به بعد، سیر تحول تاریخی متفاوتی را پشت سر گذاشته است. در حال حاضر مجموعه عظیم جغرافیایی جهان اسلام، سرزمینی به طول یازده هزار کیلومتر و به عرض بیش از ۵۰۰۰ کیلومتر، با ترکیبی بسیار متنوع از نظر انسانی و طبیعی را شامل می‌شود. (عزتی، ۱۳۸۷: ص ۴۶) بر اساس این تعریف، افرادی به‌عنوان تشکیل‌دهنده‌های جهان اسلام به‌شمار می‌آیند که در مرحله نخست در یک کشور اسلامی در حال زندگی باشند و دوم آنکه در آن کشور قدرت سیاسی در اختیار مسلمانان باشد؛ در این صورت نیازی نیست که مسلمانان در اکثریت جمعیتی آن کشور قرار داشته باشند، بلکه صرف در اختیار داشتن قدرت کافی است تا به‌عنوان اعضای جهان اسلام شناخته شوند.

۱-۱-۲. مفهوم جهان اسلام بر اساس رویکرد میزان جمعیت

تعریف دیگری از جهان اسلام وجود داشته که با رویکرد به میزان جمعیت است. در این تعریف، جهان اسلام به همه سرزمین‌هایی گفته می‌شود که تعداد قابل توجهی از مسلمانان به‌صورت بومی در آنجا زندگی می‌کنند. برای مثال، کشور آلمان که بیش از چند میلیون مسلمان در آنجا زندگی می‌کنند یک کشور اسلامی به‌شمار نمی‌رود. بنابراین کشورهایی که در سراسر جهان محل سکونت اقلیت‌های غیر بومی مسلمان هستند و همچنین سرزمین‌هایی که محل سکونت اقلیت‌های کوچک مسلمان بومی هستند، جزئی از جهان اسلام به‌شمار نمی‌آیند، ولی جزئی از امت اسلامی محسوب می‌شوند (عمید زنجانی، ۱۳۸۴: ۲۳۵-۲۳۴). مفهوم سیاسی «امت اسلامی» به دلیل وابستگی ایدئولوژیکی همه مسلمانان جهان در برگیرنده همه مسلمانانی است که در سراسر جهان به‌طور بومی یا غیر بومی و اقلیت یا اکثریت زندگی می‌کنند.

۱-۱-۳. مفهوم جهان اسلام بر اساس رویکرد حقوقی

حقوقدان‌ها با تکیه بر انگاره‌ها و آموزه‌های حقوقی به این پرسش که «چه کشوری را می‌توان اسلامی و چه کشوری را غیر اسلامی خواند؟» پاسخ‌های مختلفی داده‌اند. به نظر عمید زنجانی، کشورهای اسلامی، امروزه، به سرزمین‌هایی اطلاق می‌شود که مذهب رسمی آنها اسلام و اکثریت سکنه آنها مسلمان هستند و به همین لحاظ می‌توان آن را با مفهوم «دارالاسلام» یکی شمرد. (همان: ۲۳۴)

۴-۱-۱. مفهوم جهان اسلام در کلام مقام معظم رهبری

از دیدگاه مقام معظم رهبری «دنیای اسلام یک امت است و رای ایرانی بودن و عرب بودن، پاکستانی و هندی بودن و ورای همه اینها و مانند آن، ملت‌ها و دولت‌های اسلامی، امت اسلامی را تشکیل می‌دهند.» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۵/۹/۲۷)

در جمع‌بندی تعاریف متعدد از جهان اسلام باید گفت، علی‌رغم کاربردی بودن مفهوم جهان اسلام، پیشینه بحث تعریف یا تعاریف جهان اسلام در برخی منابع به صورت گذرا وجود دارد، اما هیچ‌کدام از این منابع به طور مشخص و تحت این عنوان با معیارها و شاخص‌های منطقی که جامع باشد، ارائه نداده‌اند. حتی در مدخل‌های اختصاصی این مفهوم در دانشنامه جهان اسلام که از جوانب مختلف به موضوع پرداخته، تعریف جهان اسلام ارائه نشده است. شاخص‌هایی که در کتاب‌های کشورهای اسلامی و حقوق بشر، جغرافیای کشورهای اسلامی و مجموعه مقالات سمینار بین‌المللی مسائل جهان اسلام به چشم می‌خورد، جامع نبوده و هر یک با رویکردی خاص به آن توجه کرده است. به نظر نویسنده، تعریفی که در بیانات مقام رهبری از جهان اسلام ارائه شده بسیار جامع و مرتبط به این تحقیق است و آن تعریف چنین است: «دنیای اسلام یک امت است، و رای ایرانی بودن، و عرب بودن، پاکستانی و هندی بودن و ورای همه اینها و مانند آن، ملت‌ها و دولت‌های اسلامی، امت اسلامی را تشکیل می‌دهند.» (مقام معظم رهبری، ۱۳۷۰/۳/۲۶).

۲-۱. ضعف

نبود بعضی از توانایی‌های کلیدی در درون یک سازمان، نهاد و یا جامعه‌ای به عنوان یک ضعف تلقی می‌شود. (پیرس و رایبسون، ۱۳۹۱: ۳۰۷-۳۰۹) در درون جهان اسلام نیز برخی ناتوانایی‌هایی وجود دارد، این ضعف‌ها و کاستی‌ها، بیش از آن که ناشی از عوامل خارجی و متأثر از دشمنان باشد، به دولت‌ها، نخبگان و حتی به مردم مسلمان بر می‌گردد. فقر، جهل، ظلم، تبعیض، عقب‌ماندگی، ایستایی، زورگویی، تحمیل، تحقیر و... از امور و مسائلی هستند که بیشترین ریشه‌اش به داخل کشورهای مسلمان می‌رسد. (ولایتی، ۱۳۹۰: ۵۶)

۳-۱. تهدید

تهدید، یک حالت، وضعیت خاص، رفتار و پدیده‌ای است که برداشت‌های گوناگونی از آن

وجود دارد و حد و مرز آن اعتباری و به عبارتی، در ارتباط با زمان و مکان است. مبانی فکری، اندیشه سیاسی و محیط امنیتی، بر تعریف تهدید، قدرت و امنیت، تأثیر تعیین‌کننده‌ای دارد. ممکن است پدیده و یا مسئله‌ای برای جامعه‌ای، پدیده‌ای عادی و یا مسئله‌ای اجتماعی باشد، در حالی که همان پدیده و وضعیت برای جامعه دیگر، مسئله‌ای غیرعادی، خطر یا بحران امنیتی به‌شمار آید. بنابراین، ماهیت، نوع، شدت، سطح تهدیدها، تابع عقاید و نگرش بازیگران، محیط اجتماعی و ملی و محل وقوع تهدید باشد. (تریف تری و دیگران؛ ۱۳۸۳: ۴۸)

۴-۱. راهبرد

راهبرد حاصل ایجاد پیوند و ارتباط میان چهار عامل نقاط قوت، نقاط ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای محیطی است که حاصل این پیوند و رابطه ایجاد مزیت رقابتی پایدار و کسب برتری در برابر رقبا است (فرد آر. ۱۳۸۰: ۲۳).

۵-۱. بیداری اسلامی

از منظر مقام معظم رهبری، بیداری اسلامی در واقع ایجاد برانگیختگی و آگاهی‌ای در امت اسلامی است که به تحولات و دگرگونی‌های بیرونی منجر می‌شود. از نظر ایشان مفهوم بیداری اسلامی انتزاعی نبوده، بلکه قابل مشاهده و محسوس است (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۰/۷/۲۲). «بیداری اسلامی فضا را انباشته و قیامها و انقلابهای بزرگی را پدید آورده و مهره‌های خطرناکی از جبهه دشمن را ساقط کرده و از صحنه بیرون رانده است» (مقام معظم رهبری، مقام معظم رهبری، ۱۳۹۰/۶/۲۶).

۲. چهارچوب نظری

چارچوب نظری این تحقیق بهره‌گیری از الگوی نظری SWOT است. در این الگو، برای انتخاب یک راهبرد مناسب، نقاط قوت و ضعف که مربوط به محیط داخلی است و فرصتها و تهدیدهای که معطوف به محیط بیرونی است باید شناسایی شود. (برایسون، ۱۳۸۶: ۱۲۳) قوت‌ها در واقع همان منابع و توانایی‌هایی است که یک نهاد یا سازمان و یا جامعه‌ای در اختیار داشته و می‌تواند از آنها به‌منظور ایجاد یک مزیت رقابتی استفاده کند (پیرس و رابینسون، ۱۳۹۱: ۳۰۷-۳۰۸)

۳۰۹). نبود بعضی از توانایی‌های کلیدی در درون یک سازمان، نهاد و یا جامعه‌ای به‌عنوان یک ضعف تلقی می‌شود (همان). یک تهدید، موفقیت نامطلوب در محیط خارجی سازمان، نهاد و یا جامعه است (همان). در مقابل یک موقعیت مناسب که در بیرون از یک سیستم است و با کمک آن می‌توان به رشد و توسعه رسید و بر مشکلات فائق آمد؛ فرصت نامیده می‌شود (همان). بعد از استخراج قوت‌ها، ضعف‌ها، تهدیدها و فرصت‌ها؛ چهارچوب وضعیت کلی WT و WO, ST, SO به هم پیوند داده شده و گزینه‌های راهبرد خلق و انتخاب می‌شود. (فرد آر. ۱۳۸۰: ۲۳) راهبردها در واقع تعیین‌کننده زمینه‌های فعالیت در محیطی پیچیده و پویا و ابزاری است که به عنصر انسانی در یک نظام سازمانی حیات بخشیده و افراد را به حرکت وامی‌دارد (Ansoff ۱۹۸۸: ۱۰۱) در الگوی سوات راهبردها حاصل ایجاد پیوند و ارتباط میان چهار عامل قوت‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدهای محیطی است که حاصل این پیوند و رابطه ایجاد مزیت رقابتی پایدار و کسب برتری در برابر رقبا است (همان، ۲۱). در راهبردهای رقابتی/پیشگامی (SO) سعی می‌شود با اتکا بر نقاط قوت درونی، از فرصت‌های بیرونی بهره‌برداری به عمل آید (پیرس و رابینسون، ۱۳۸۳: ۳۱۱-۳۱۲). در راهبردهای (Wo) هدف این است تا با بهره‌گیری از فرصت‌های بیرونی موجود، از نقاط ضعف درونی کاسته شود (همان). در راهبردهای ST کوشش می‌شود تا با استفاده از نقاط قوت درونی، اثرات ناشی از تهدیدهای موجود در محیط خارج، کاهش داده (همان) و در نهایت، در راهبردهای WT که بدترین وضعیت است، هدف کم کردن نقاط ضعف درونی و پرهیز از تهدیدهای ناشی از محیط خارجی است (فرد آر. ۱۳۸۶: ۳۶۴-۳۶۰). مدل سوات از ابزارهای مدیریتی برای تطابق ضعف‌ها و قوت درونی با فرصت‌ها و تهدیدهای بیرونی است. برای شناسایی این عوامل، تحلیل سوات، روشی نظام‌یافته و انتخابی راهبردی ارائه می‌دهد که بهترین تطابق را ایجاد نماید (Fisher 1989: 157). در تحلیل سوات مهم‌ترین عوامل درونی و بیرونی خلاصه می‌شود. عوامل مذکور با عنوان عوامل راهبردی تأثیرگذار شناخته می‌شوند. (kangasetal2003: 352) تحلیل سوات ابزار پشتیبانی مهم برای تصمیم‌گیری است و بیشتر همانند ابزاری برای تحلیل نظام‌مند محیط‌های درونی و بیرونی یک جامعه به‌کار می‌رود (Kotler 1988: 87) در این تحقیق با توجه به موضوع تحقیق راهبردهای تدافعی بر اساس بیانات مقام معظم رهبری استخراج می‌گردد.

نقاط ضعف -W	نقاط قوت-S	
راهبردهای WO (بهره‌گیری از فرصت‌ها و کاهش نقاط ضعف).	راهبردهای SO (بهره‌گیری از نقاط قوت و بهره‌جستن از فرصت‌ها).	فرصت‌ها-O
راهبردهای Wt (کاهش نقاط ضعف و کنترل تهدیدها).	راهبردهای St (جلوگیری از تهدیدها و استفاده از نقاط قوت).	تهدیدها-t

۳. ضعف‌های سیاسی جهان اسلام

جهان اسلام در درون خویش دارای ضعف‌های است. مقام معظم رهبری بارها ضعف‌های درونی جهان اسلام را برشمردند. ایشان در این زمینه می‌فرمایند:

جهان اسلام ضعف‌هایی در درون دارد، در حدی که نمی‌توان آنها را نادیده گرفت... فقر، جهل، ظلم، تبعیض، عقب‌ماندگی، ایستایی، زورگویی، تحمیل، تحقیر و... از امور و مسائلی هستند که بیشترین ریشه‌اش به داخل کشورهای مسلمان می‌رسد (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۰/۱۱/۱۴).

در ذیل ضعف‌های درونی جهان اسلام از منظر مقام معظم رهبری بیان شده است.

۱-۳. تفرقه مذهبی

یکی از عواملی که به‌صورت بارز بر روند اتحاد و توسعه مناسبات بین ملت‌های مسلمان تأثیر منفی بر جای گذاشته است، اختلافات مذهبی با یکدیگر است. تفرقه مذهبی میان شیعه و سنی؛ نمونه‌هایی از اختلافاتی است که دورنمای همکاری و گسترش همگرایی میان مسلمانان را به‌صورت جدی، تحت تأثیر خود قرار می‌دهد. مقام معظم رهبری در این زمینه می‌فرمایند: «به‌راستی وضع مسلمین از لحاظ تضادها و اختلافات مذهبی، تأسف‌انگیز است. بسیاری از توانایی‌های علمی و فکری مسلمین در طول تاریخ، صرف تعارض با یکدیگر شده است.» (مقام معظم رهبری، بیانات، ۱۳۷۰/۷/۱). در یک جمع‌بندی می‌توان علل تفرقه مذهبی میان مسلمین را در مواردی مانند: تعدد مذاهب و عصبیت‌های مذهبی، عدم شناخت مسلمانان از یکدیگر، پخش و جعل اتهامات یا اکاذیب و تبادل القاب و اوصاف نادرست نسبت به یکدیگر، جنبه‌های ناسیونالیستی و عصبیت‌های قومی، نام برد (صفوی، ۱۳۸۷، ۴۰-۴۴).

۲-۳. وجود جریان‌های انحرافی و افراطی

استفاده از پوشش مذهب، بهترین روشی است که می‌توان آن را علیه مذهب به‌کار گرفت؛ زیرا زیان رساندن به اتحاد مسلمانان و پراکنده کردن صفوف یکپارچه آنان، تنها با این روش امکان‌پذیر است. یکی از راه‌های ضربه‌زدن جریانات استکباری به‌خصوص سرویس‌های جاسوسی انگلیس، آمریکا و صهیونیسم به دین مبین اسلام، فرقه‌سازی و تشدید اختلافات در میان مذاهب اسلامی است. تشکیل گروه‌های تندروی اهل سنت موسوم به تکفیری-وهابی و همچنین حمایت از جریان‌های انحرافی و افراطی (ابراهیم فر، ۱۳۷۸: ۴۸). در مذهب تشیع، همچون جریان‌های بهائیت، انجمن حجتیه و فرقه شیروازی در داخل ایران، عراق و کشورهای منطقه از جمله اقداماتی است که کشورهای غربی در راستای سیاست‌های ضداسلامی خود دنبال می‌کنند (یوسفی، ۱۳۸۷: ۱۴۳). جریان‌های انحرافی و افراطی در اهل سنت و تشیع نیز به دلیل پوشش مذهبی آنها همواره در جهان اسلام ایجاد چالش می‌کردند (نوری، ۱۳۹۶، ۷۸). جریان‌های افراطی که قرائت و برداشت خود را به‌عنوان اسلام حقیقی و راستین با توسل به خشونت و ترور می‌خواهند تطبیق کنند، گروه‌های اسلامی ناهمسو با این قرائت را نیز مشمول تحمیل خشونت و کشتار می‌دانند (امه طلب، ۴۵: ۱۳۸۶ و ۴۶). مقام معظم رهبری ضمن تأکید بر اهداف استکبار برای ایجاد اختلاق مذهبی در جهان اسلام؛ مسلمانان اعم از سنی و شیعه که در این راستا قدم برمی‌دارند را عاملین دست استکبار معرفی نموده و آنها را عاملین انحراف بیداری اسلامی برشمردند (نوری همان، ۹۶-۱۰۲).

جریان تکفیر توانست حرکت بیداری اسلامی را منحرف کند... جریان تکفیر، این حرکت عظیم ضد استکباری و ضد آمریکایی و ضد استبدادی را تغییر جهت داد به جنگ بین مسلمانان و به برادرکشی (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۳/۹/۴).

۳-۳. وابستگی و اعتماد به غرب

سرزمین‌های اسلامی، هم به دلایل راهبردی و هم وجود منابع طبیعی و اولیه، همیشه مورد توجه قدرت‌های غربی و به‌ویژه آمریکا هستند. قدرت‌های بزرگ نیز به‌منظور حفظ و تقویت منافع خود در صدد روی کاری آوردن نظام‌ها حکام وابسته در کشورهای اسلامی بوده‌اند. با وجود شکل‌گیری بیداری اسلامی به‌دلیل اعتمادی که برخی از رهبران این جریان به کشورهای غربی و

استعماری نمودند، بیداری اسلامی از مسیر اصلی خود خارج شده و همچون چراغی روزبه‌روز به خاموشی گرایید.

دیدید در بعضی از این کشورهای عربی یک حرکت خوبی انجام گرفت، یک مبارزه خوبی به‌وجود آمد، یک غوغایی به‌پا شد، یک بیداری ای به‌وجود آمد، منتها مثل شعله‌ای که بیایند روی آن خاکستر بریزند و خاک بریزند، خاموش شد؛ چرا؟ چون «لَا تَرْكَنُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا» را عمل نکردند. رکون (۱۳) کردند رفتند به سمت آمریکا، به رژیم صهیونیستی؛ نفهمیدند چه کار باید بکنند، [لذا] این جور می‌شود (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۸/۲/۱۶).

۳-۴. نبود رهبری واحد و متعهد

وجود علما و اندیشمندان همواره چراغ راه حرکت‌های مختلف بوده است. در این میان بیداری اسلامی نیز از این حیث مستثنی نبوده و نقش علما و اندیشمندان در این عرصه پر رنگ است. در این میان وجود علما و اندیشمندانی که وابستگی به قدرت و ثروت داشتند، عاملی برای انحراف است و در رابطه با بیداری اسلامی نیز وجود آنها ضعیفی بزرگ در جهان اسلام است. این افراد با به انحراف کشاندن بیداری اسلامی، مانع رسیدن بیداری اسلامی به اهداف بلند آن می‌شوند. امروز در دوران حرکت‌های امیدبخش بیداری اسلامی، گاه صحنه‌هایی دیده می‌شود که نمایش‌گر تلاش عمده آمریکا و صهیونیسم برای تراشیدن مرجعیت‌های فکری نامطمئن از یک سو، و تلاش قارون‌های شهوتران برای کشاندن اهل دین و تقوا بر سر بساط مسموم و آلوده خود، از سوی دیگر است. علمای دین و رجال دیندار و دین‌مدار، باید به‌شدت مراقب و دقیق باشند (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۲/۲/۹).

در جدول زیر ضعف‌های سیاسی جهان اسلام از منظر مقام معظم رهبری بیان شده است.

شماره	ضعف‌ها (Weaknesses)
۱w	تفرقه مذهبی حقاً وضع مسلمین از لحاظ تضادها و اختلافات مذهبی، تأسف‌انگیز است. (مقام عظم رهبری، ۱۳۹۰/۲/۱۵).
۲w	وجود جریان‌های انحرافی در مذاهب اسلامی (سنی و شیعه) دو دسته عامل و مزدور دشمن در این زمینه شدند: یک دسته از سنی‌ها، یک دسته از شیعه‌ها؛ یک دسته آن تکفیریهای منحرف از حقیقت دین، یک دسته هم از کسانی که برای دشمن کار می‌کنند، زیر اسم شیعه و به نام شیعه، تحریک احساسات دیگران را می‌کنند، و دشمنی‌ها را توجیه می‌کنند. (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۲/۶/۱۴).

۳۷	وابستگی حکام، سیاستمداران و اندیشمندان اسلامی به غرب یا شرق (دولت‌های اسلامی) به این فکر که چشم مردم خودشان را به حقایق باز کنند، نیستند و بیشتر بازگو کننده خواست قدرت‌های بزرگ و سلطه‌گردند. (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۳/۱۱/۱۹).
۴۷	فقدان اتحاد درونی (اختلافات ارضی، ناسیونالیسم و نژادگرایی، تنوع نظام‌های سیاسی و بی‌ثباتی‌های سیاسی، نبود رهبری واحد و متعدد و رقابت‌های منفی). دنیای اسلام اتحاد درونی ندارد، به اتحاد درونی فکر نمی‌کند، در اندیشه اتحاد بین ملت با ملت، دولت با دولت و ملت با دولت نیست. (مقام معظم رهبری، ۱۳۷۰)

۴. تهدیدهای سیاسی جهان اسلام از منظر مقام معظم رهبری (Threats)

جهان اسلام به دلیل اهمیت و ویژگی خاصی که دارد همواره مورد طمع کشورهای استکباری بوده است. برخی از مشکلات و حوادثی که در جهان اسلام رخ می‌دهد ناشی از تهدیداتی است که همواره خارج از جهان اسلام بر مسلمانان تحمیل می‌شود. دشمنان اسلام با تخریب عقائد، ترویج فساد و بی‌بند و باری، تبلیغ و ترویج اسلام‌هراسی و ایران‌هراسی، ایجاد اختلاف در میان کارگزاران نظام اسلامی و نمونه‌های دیگری از تهدیدها تلاش دارند از رسیدن مسلمانان به اهداف و آرمان‌های اسلام ناب که فتح قله‌های رشد و تعالی است، جلوگیری کرده و در نهایت مانع گسترش اسلام در جهان شوند. مقام معظم رهبری با بیان این مطالب همواره مسلمانان را نسبت به تهدیدات پیش‌رو آگاهی داده و ابعاد گوناگون تهدیدات علیه جهان اسلام را برشمردند. مقام معظم رهبری در این رابطه می‌فرمایند: گاه خطراتی که متوجه جهان اسلام است، از بیرون مرزها می‌آیند. بخش عمده خطرات به وسیله دشمنان امت اسلامی صورت می‌گیرد (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۲/۳/۱۷).

۴-۱. تخریب عقائد و ایمان مسلمین توسط استعمار

مقام معظم رهبری ضمن تأکید بر اندیشه‌های بلند اسلام ناب، عمل به آن را وسیله‌ای برای نجات امت اسلامی بر شمرده‌اند. دشمنان اسلام همواره سعی می‌کنند که این عقائد و اندیشه‌های مکتب اسلام را تخریب کرده و به بی‌راه بکشانند (صواف، ۱۳۴۶: ۲۷۱). ایشان در این زمینه می‌فرمایند:

استکبار و دستگاه‌های استعماری در طول دو‌یست سال سعی کردند این مفاهیم را از یاد مسلمانها ببرند؛ آنها را از هویت خودشان غافل کنند تا بتوانند دست

تجاوز را به محیط سیاسی آنها، به محیط اقتصادی آنها، به فرهنگ بومی آنها دراز کنند و تناول کنند (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۲/۳/۱۷).

۲-۴. تبلیغ و ترویج اختلافات عقیدتی و ایمانی

ایجاد اختلاف عقیدتی و ایمانی یکی دیگر از تهدیدهایی است که از خارج از مرزهای اسلام، جهان اسلام را تهدید می‌کند. مطالعه تاریخ اسلام برای هر خواننده منطقی این نتیجه را خواهد داشت که در پی خاموش کردن نور اسلام همه قدرت‌های منحرف و همه صفوف شرک و الحاد دست به دست هم داده و برای مسلمانان مشکلات زیادی را ایجاد کردند. کوشش استعمارگران در راه نیل به اهداف استعماری به صورت جنگ فرهنگی، سیاسی، نظامی و اقتصادی بوده است. مقام معظم رهبری تبلیغ و ترویج اختلافات عقیدتی را با آغاز بیداری اسلامی از ناحیه دشمنان اسلام، گسترده معرفی نموده به طوری که با آغاز بیداری اسلامی این تهدید تقویت شده است. «از وقتی در این منطقه نشانه‌های بیداری اسلامی دیده شد، فعالیت‌های ایجاد تفرقه بیشتر شد.» ایشان با تأکید بر این مطلب آن را یکی از روش‌های عملیاتی جبهه استکبار معرفی نمودند. امروز در دنیا دشمنانی به صورت علنی با اسلام مقابله می‌کنند؛ مقابله آنها در درجه اول با ایجاد اختلاف است. عمیق‌ترین اختلافها و خطرناک‌ترین اختلافها، اختلافهای عقیدتی و ایمانی است. امروز در دنیا، تحریکات ایمانی و عقیدتی برای به جان انداختن مسلمانان، به وسیله دستهای استکباری انجام می‌گیرد (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۳/۳/۶).

۳-۴. تبلیغ و ترویج نژادگرایی

دشمنان اسلام برای از بین بردن قدرت بیداری اسلامی و همچنین نفوذ بیشتر در دنیای اسلام، مسئله قومیت را با جدیت زیاد تبلیغ می‌کنند. به طوری که ملیت و تعصب را به عنوان یک اصل از اصول زندگی نوین انسانی و مشخصه‌ای پربها در شناسنامه اقوام گوناگون، معرفی می‌کنند. مقام معظم رهبری در این رابطه می‌فرمایند: «اختلاف بین سران کشورها، بین دولتها، بین ملتها، با بهانه‌های گوناگون. نقشه همیشگی و ماندگار استکبار این است که اختلاف بیندازد؛ یا قومیتها و ناسیونالیسم‌گری‌ها را در میان ملتها زنده کند.» (۱۳۹۱/۵/۲۹).

۴-۴. تبلیغ و ترویج اسلام هراسی

دشمنان اسلام در عصر حاضر همواره سعی می‌کنند جامعه جهانی را از مکتب اسلام ترسانده و اسلام را در مجامع بین‌المللی به‌عنوان یک دین خشن معرفی کنند. مقام معظم رهبری با توجه به موضوع اسلام‌هراسی که غرب به سرکردگی آمریکا به کمک رسانه‌ها و عناصر تبلیغاتی ایجاد کرده در نامه‌ای خطاب به «جوانان اروپا و آمریکای شمالی»، ارائه تصویری ترسناک از دین مبین اسلام را «سیاه‌نمایی گسترده» علیه اسلام نامیده و از جوانان غربی خواستند «شناخت مستقیم و بی‌واسطه از اسلام به‌دست بیاورند.» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۴/۹/۸).

۴-۵. تبلیغ و ترویج شیعه‌هراسی (ایران هراسی)

یکی دیگر از تهدیدهایی که خارج از مرزهای جهان اسلام، مسلمانان را تهدید می‌کند؛ ترویج شیعه‌هراسی و به‌دنبال آن، ایران‌هراسی است. مقام معظم رهبری ضمن تأکید بر وجود شیعه‌هراسی که نتیجه آن ایران‌هراسی است، آن را برای فاصله گرفتن بیداری اسلامی از آرمان‌های انقلاب اسلامی برشمرد که در نتیجه حفظ منافع رژیم غاصب صهیونیستی را به دنبال خواهد داشت. ایشان در این زمینه می‌فرمایند: «امروز در دنیای اسلام برای اینکه دستگاه‌های استکباری به هدف‌های استکباری خودشان برسند، برای اینکه مشکلات خودشان را پوشیده و مخفی نگه دارند برای اینکه رژیم غاصب صهیونیستی را محفوظ نگه‌دارند، در میان مسلمانان اختلاف ایجاد می‌کنند؛ شیعه‌هراسی به‌وجود می‌آورند، ایران‌هراسی به‌وجود می‌آورند.» (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۳/۳/۶).

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

۴-۶. ایجاد جریان‌های تکفیری

یکی دیگر از تهدیدهای جهان اسلام که بیداری اسلامی را به انحراف کشانده است، وجود جریان‌های تکفیری است. این جریان‌های شور انقلابی جوانان در کشورهای اسلامی را از مسیر خود خارج نمودند.

جریان تکفیر، شور و حماسه جوانان مسلمان را در سراسر دنیای اسلام منحرف کرد. امروز در سرتاسر دنیای اسلام، جوانان یک شور و حماسه‌ای دارند، بیداری اسلامی در اینها اثر گذاشته است، آماده هستند در خدمت هدف‌های بزرگ اسلام حرکت کنند، [اما] این جریان تکفیر، این

شور و حماسه را منحرف کرد و کسانی از جوانان بی‌خبر و جاهل را کشاند به سمت سر بریدن مسلمان و قتل عام زن و بچه و کودک یک روستا! این جزء سینهات جریان تکفیر است (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۳/۹/۴).

۴-۷. وجود رژیم غاصب صهیونیستی

رژیم غاصب صهیونیستی که به فرموده امام خمینی (ره) یک غده سرطانی در جهان اسلام است. به‌عنوان نماینده کشورهای استعماری در جهان اسلام تلاش دارد امت‌های اسلامی را به انزوا کشانده و دستورات استعماری استعمارگران را عملیاتی سازد.

منطقه حساس ما، بسیاری از مسائل و مشکلاتش به‌خاطر وجود این غده سرطانی صهیونیستی است، که دستهای آلوده به‌خون قدرتهای بزرگ، با همه توان می‌خواهند آن را حفظ کنند. آمریکایی‌ها صریح می‌گویند، دیگر قدرتهای مسلط دنیا هم به‌طور صریح ابراز می‌کنند که سرنوشت خودشان را وابسته کرده‌اند به سرنوشت رژیم صهیونیستی (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۱/۵/۲۹).

در جدول زیر تهدیدهای سیاسی جهان اسلام از منظر مقام معظم رهبری بیان شده است.

شماره	تهدیدها (t)
T1	تخریب عقائد و ایمان مسلمین دستگاه‌های استعماری در طول دوپست سال سعی کردند مسلمانان را از هویت خودشان غافل کنند تا بتوانند دست تجاوز را به محیط سیاسی آنها، ... دراز کنند. (مقام معظم رهبری، ۱۳۸۳/۲/۱۸)
T2	اختلاف افکنی و ایجاد تفرقه در میان دولت‌ها و ملت‌های مسلمان مهم‌ترین شگردهای دشمنان امت اسلامی، ایجاد اختلاف است؛ اختلاف ایجاد کنند، آنها را به هم سرگرم کنند، آنها را به هم مشغول کنند، فرصت فکر کردن به آنها ندهند. (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۳/۶/۱۶) اختلاف بین سران کشورها، بین دولت‌ها، بین ملت‌ها، با بهانه‌های گوناگون. نقشه همیشگی و ماندگار استکبار این است که اختلاف بیندازد؛ یا قومیتها و ناسیونالیسم‌گری‌ها را در میان ملت‌ها زنده کند. (۱۳۹۱/۵/۲۹)
T3	ترویج اسلام هراسی در میان ملت‌ها ارائه‌ی تصویری ترسناک از دین مبین اسلام سیاه‌نمایی گسترده علیه اسلام است (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۴/۹/۸).
T4	ترویج شیعه هراسی (ایران هراسی) در میان مسلمین امروز در دنیای اسلام برای اینکه دستگاه‌های استکباری به هدفهای استکباری خودشان برسند، شیعه‌هراسی به‌وجود می‌آورند، ایران‌هراسی به‌وجود می‌آورند (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۳/۳/۶).
T5	ترویج جدایی دین از سیاست در میان جوامع اسلامی یک سنگر دیگر از سنگرهای دشمن، جدایی دین از سیاست است. (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۴/۹/۸)

<p>T۶ ایجاد جنگ و درگیری و دخالت‌های نظامی به صورت مستقیم، ایجاد جنگ‌های نیابتی، ترور مخالفان و مبارزان و رهبران جبهه مقاومت، ترور اندیشمندان. آنجائی که استکبار با محاسبات مادی خود تصور کند که می‌تواند گام متجاوزانه‌ای بردارد، تأمل نخواهد کرد. (مقام معظم رهبری، ۱۳۸۷/۲/۱۲).</p>	T۶
<p>وجود رژیم غاصب صهیونیستی بسیاری از مسائل و مشکلاتش به خاطر وجود این غده سرطانی صهیونیستی است. (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۱/۵/۲۹)</p>	TV

۱. راهبردهای تدافعی (wt)

هدف کلی راهبرد دفاعی یا حداقل-حداقل که می‌توان آن را «راهبرد بقا» نیز نامید، کاهش ضعف‌های جهان اسلام برای کاستن و خنثی سازی تهدیدها است. در این راهبرد تلاش می‌شود تا از طریق شناخت نقاط ضعف و تهدیدها راهبردهای ممکن برای بقا بیان شود. هدف این راهبرد حفظ خود در شرایط بحرانی است. (فرد آر. ۱۳۸۶: ۹۵) در این قسمت راهبردهای تدافعی جهان اسلام از منظر مقام معظم رهبری بیان می‌شود.

۴-۱. تقویت روحیه وحدت و ایستادگی: $(W1+w4+t2+t4+t5) = (wt)1$

قوم‌گرایی، نژادگرایی و تخریب عقائد و مقدسات موجب از میان رفتن وحدت، انسجام، ایستادگی، صبر و اعتماد به وعده خداوند متعال می‌شود اما ایستادگی در برابر کمبودها و مشکلات در راستای رشد و بالندگی و رهایی از اسارت سیاسی و اقتصادی و فرهنگی راهی مهم برای مقابله با دشمنان اسلام است. فشارهای سیاسی و روانی دشمن یکی از اهرم‌هایی است که دشمنان با آن مسلمانان و کشورهای کم‌توان را از میدان مبارزه بیرون می‌کند. مقام معظم رهبری دستیابی به قله‌های رفیع خودباوری و بالندگی علمی و آینده درخشان مسلمانان را مرهون پایداری امروز در برابر فشارهای دشمن و مبارزه با نابسامانیها می‌داند. مقام معظم رهبری در این زمینه می‌فرماید: «ملت‌های مسلمان اگر استقامت بورزند، خود و نسل‌های پس از خود را از ذلت عقب‌ماندگی و اسارت سیاسی اقتصادی و فرهنگی رها خواهند ساخت و طعم گوارای زندگی در سایه اسلام را خواهند چشید.» (مقام معظم رهبری، ۱۳۸۷/۴/۲۶).

مقام معظم رهبری با تأکید بر صبر و استقامت مسلمانان برای رسیدن به رشد و پیشرفت همه‌جانبه، در این زمینه می‌فرماید: «امت اسلامی به کمک ایستادگی، صبر و اعتماد به وعده

الهی خواهند توانست این مسیر افتخار را تا رسیدن به قلّه تمدن اسلامی، در برابر امت اسلامی هموار کند.» (همان).

۲-۴. تقویت سطح آگاهی و بصیرت در میان مسلمانان: $(W1+w2+w4+t1+t2+t3)=(Wt)2$

همواره یکی از راه‌های نفوذ دشمنان اسلام از طریق جهل و نبود آگاهی اقشار مختلف مسلمانان است. در دوران بیداری اسلامی نیز دشمنان اسلام از نبود آگاهی و بصیرت مسلمانان سوء استفاده کرده و اقدام به تخریب عقائد مسلمانان می‌کنند. بالا رفتن سطح بصیرت در میان عموم مسلمانان به خصوص علماء و اندیشمندان اسلامی، برای مقابله با ترفندهای اختلاف برانگیز دشمنان اسلام و جلوگیری از هر گونه اختلاف و نزاع در میان ملت‌های مسلمان، زمینه نفوذ در میان ملت‌های مسلمان را کاهش می‌دهد. بر همین اساس یکی از الزامات شخصیت انسان مسلمان بصیرت و قدرت بر تحلیل رفتارها و پدیده‌ها است تا بتواند در پرتو تحلیلی همه‌جانبه از سطح و ظاهر پدیده‌ها عبور و به درون امور و روابط ناپیدای آنها رسوخ کند تا بتواند واکنشی سنجیده و تصمیم و رفتاری به‌موقع در قبال آنها اتخاذ کند و بدین سبب مجذوب دشمن نگردد. مقام معظم رهبری در این رابطه می‌فرمایند:

امروز در دوران حرکت‌های امیدبخش بیداری اسلامی، گاه صحنه‌هایی دیده می‌شود که نمایش‌گر تلاش عملی آمریکا و صهیونیسم برای تراشیدن مرجعیت‌های فکری نامطمئن از یک سو و تلاش قارونهای شهوتران برای کشاندن اهل دین و تقوا بر سر بساط مسموم و آلوده خود، از سوی دیگر است. علمای دین و رجال دیندار و دین‌مدار، باید به‌شدت مراقب و دقیق باشند (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۴/۲/۹).

۳-۴. تقویت روند تنش‌زدایی برای ایجاد ارتش مشترک دفاعی: $(w45+t6)=(Wt)3$

دشمنان اسلام با تهدید مسلمانان و تحقیر آنها اموال مسلمانان را به غارت می‌برند. علاوه بر این در درون جهان افرادی تحت عنوان تبلیغ مذهب خویش، به توهین به سایر مذاهب اسلامی پرداخته و در راستای دشمنان اسلام قدم می‌نهند. بر همین اساس رعایت و حفظ احترام متقابل نسبت به ارزشها و نمادهای مقدس یکدیگر و پرهیز از اختلافات و کشمکش‌های داخلی و بسیج

عمومی مسلمانان در جهت ایجاد ارتش مشترک دفاعی، برای مقابله با تجاوزات و تهدیدات کشورها و ملت‌های مسلمان می‌تواند موجب اتحاد و ائتلاف نیروهای پراکنده مسلح کشورهای اسلامی در دورانی که بیگانگان با یکدیگر متحد شده‌اند گردد. مقام معظم رهبری در نوزدهم سال ۸۶ طرح پیمان دفاعی مشترک را با کشورهای اسلامی همسایه و خلیج فارس مطرح ساخت تا حضور بیگانگان در این منطقه کاهش یابد و یک قدرت نظامی اسلامی و منطقه‌ای برای امنیت منطقه خاورمیانه و خلیج فارس تشکیل شود. ایشان در این زمینه می‌فرمایند:

اعتقاد ما این است که کشورهای حوزه خلیج فارس باید پیمان دفاعی مشترک داشته باشند و باید با هم همکاری کنند. برای دفاع از این منطقه مهم نباید آمریکا و انگلیس و بیگانگان و دیگران و طمع‌ورزان بیایند؛ خود ما باید امنیت این منطقه را حفظ کنیم و این با همکاری کشورهای خلیج فارس ممکن است (مقام معظم رهبری، ۱/۱/۱۳۸۶).

۴-۴. تقویت پایبندی به ارزش‌های اسلامی: $4=(Wt) = (W1+w2+t2+t4)$

مسلمان اگر پایبند به ارزش‌ها و دستورات اسلامی باشند دشمنان اسلام هرگز نمی‌توانند به اهداف تجاوزکارانه و تخریبی خویش علیه اسلام دست یابند. مقام معظم رهبری نیز بازگشت به اجرای احکام اسلام را راه‌کار تجدید حیات تمدن نوین اسلامی معرفی کرده و در این زمینه می‌فرمایند:

دشمن آمریکا «اسلام‌گرایی» است؛ اسلام‌گرایی. یعنی مسلمان تا وقتی بی تفاوت راهش را بیاید و برود و انگیزه‌ای نسبت به اسلام نداشته باشد، احساس دشمنی با او نمی‌کنند؛ اما وقتی اسلام‌گرایی به میان آمد، پایبندی و تقید به اسلام و حاکمیت اسلام به میان آمد، پایه‌ریزی همان تمدن اسلامی وقتی به میان آمد، دشمنی‌ها شروع می‌شود؛ راست گفته، دشمن او اسلام‌گرایی است. لذا وقتی بیداری اسلامی در دنیای اسلام رخ می‌دهد، شما می‌بینید چه قدر دستپاچه می‌شوند، تلاش می‌کنند، کار می‌کنند بلکه ضایعش کنند، بلکه نابودش کنند (مقام معظم رهبری، ۸/۱۰/۱۳۹۴).

۴-۵. تقویت و توسعه همکاری‌های مشترک میان کشورهای اسلامی $(Wt)5 = (W3+w4+t5+t6)$

نبود مراودات و یا ارتباط حداقلی در میان کشورهای اسلامی از یک سو و از سویی وجود تحریم‌ها و تهدیدها علیه بسیاری از کشورهای اسلامی موجب شده مسلمانان با بهره‌گیری از توانمندی‌های اقتصادی و ایجاد بازار مشترک اسلامی، جهان اسلام را از نوسانات و مسیر پرنشیب فراز تعاملات اقتصاد بین‌الملل مصون دارند و در آینده بتوانند به یک قطب اقتصادی و تأثیرگذار در عرصه بین‌الملل تبدیل گردند. یکی از همکاری‌ها، توسعه بانک اسلامی است که مقام معظم رهبری ضمن تقویت مبادلات پولی و بانکی می‌فرماید:

ما (کشورهای اسلامی) می‌توانیم به هم کمک کنیم و همکاری‌ها را توسعه دهیم. برای توسعه این همکاری‌ها هیأت عامل بانک توسعه اسلامی می‌تواند هدف کمی و قابل سنجش را تعریف کند (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۰/۱۱/۱۲).

۴-۶. تقویت روحیه صهیونیسم ستیزی در میان دولت‌ها و ملت‌های اسلامی: $(Wt)6 = (w4+t5+t6)$

بسیاری از کشورهای اسلامی همواره مورد تهدید استکبار جهانی و به‌ویژه رژیم غاصب صهیونیستی است. از طرف دیگر برخی از دولت‌مردان در کشورهای اسلامی دست دوستی به رژیم صهیونیستی داده و همکاری‌های بسیاری در زمینه‌های مختلف سیاسی، اقتصادی و غیره دارند. بر همین اساس ایجاد وحدت به واسطه تمرکز و اهتمام جدی بر تقویت باورها و ارزشهای مشترک با محور کلمه لا اله الا الله در میان امت اسلام برای تقویت جهان اسلام به‌ویژه حمایت از فلسطین و مقابله با تهدیدهای جهان استکبار و در رأس آن نابودی رژیم غاصب صهیونیستی نشان‌دهنده مقاومت و همبستگی جهان اسلام علیه استکبار جهانی است. مقام معظم رهبری راه پیروزی در بیداری اسلامی را مبارزه با استکبار و به‌ویژه از بین بردن رژیم غاصب صهیونیستی می‌دانند.

در این قیام‌های بزرگ، مرد و زن مسلمان علیه استبداد حاکمان و سیطره آمریکا که به تحقیر و تذلیل ملت‌ها و هم‌پیمانی با رژیم جنایت‌مدار صهیونیستی انجامیده بود، به پا خاستند. عامل نجات‌بخش خود در این مبارزه مرگ و زندگی را اسلام و تعالیم و شعارهای نجات‌بخش آن

دانستند و این را به صدای رسا اعلام کردند. دفاع از ملت مظلوم فلسطین و مبارزه با رژیم غاصب را سرلوحه خواسته‌های خود قرار بدهند (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۱/۸/۴).

۴-۷. تقویت روحیه ضد استکباری و عدم وابستگی به نظام سلطه: $7(W3+t5)=(Wt)$ جهت‌گیری ضد استکباری و به‌ویژه ضد آمریکاگرایانه مسلمانان در چارچوب اتکا بر مضامین و مفاهیم متنوعی چون «نه غربی نه شرقی» در راستای افزایش حفظ استقلال سیاسی و عدم وابستگی سیاسی به نظام سلطه به‌عنوان شاه‌کلیدی در راستای رشد سیاسی و بالندگی ملت‌های مسلمان خواهد بود. ملت‌های مسلمان نباید در مقابل آمریکا که همواره دشمن درجه یک مسلمانان شناخته می‌شود تسلیم شوند؛ مقام معظم رهبری با تأکید بر عدم اعتماد به آمریکا، این اقدام را تلاش برای افزایش حفظ استقلال سیاسی و عدم وابستگی سیاسی به نظام سلطه معرفی نمودند. ایشان در این زمینه فرمودند:

وعده‌ها و وعیدهای آنان [مستکبران عالم] نباید در تصمیم‌ها و اقدام‌های نخبگان سیاسی و در حرکت عظیم مردمی اثر بگذارد. در اینجا نیز باید از تجربه‌ها درس بیاموزیم. آنها که در طول سالیان به وعده‌های آمریکا دل خوش کرده و رکون به ظالم را مبنای مشی و سیاست خود ساختند، نتوانستند گرهی از کار ملت خود بگشایند، یا ستمی را از خود یا دیگران برطرف کنند. آنها با تسلیم در برابر آمریکا نتوانستند از ویرانی حتی یک خانه فلسطینی در سرزمینی که متعلق به فلسطینیان است، جلوگیری کنند. سیاستمداران و نخبگانی که فریفته تطمیع یا مرعوب تهدید جبهه استکبار شوند و فرصت بزرگ بیداری اسلامی را از دست دهند (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۲/۲/۹).

۴-۸. تقویت روحیه‌ی مقاومت اسلامی $8=(wt)(w2+w3+t2+t4)$

جهان اسلام باید بداند که یکی از مهمترین راه موفقیت و برون رفت از تهدیدها؛ تقویت روحیه مقاومت بوده و تقویت بیداری اسلامی منوط به آن است.

عرض ما به برادران مسلمان، به ملت‌های مسلمان، به روشنفکران دنیای اسلام، به علمای محترم دینی در کشورهای اسلامی همین است؛ این حرکت اسلامی را هرچه می‌توانید تقویت

کنید؛ راه نجات این منطقه تقویت بیداری اسلامی است؛ تقویت حرکت مقاومت اسلامی است. این وظیفه متوجه عموم آحاد ملت‌های مسلمان است؛ به خصوص علمای اسلام، به خصوص روشنفکران، نویسندگان، شعرا، دانشمندان، هنرمندان، نخبگان سیاسی؛ اینها موظفند، اینها مخاطبند به خطاب دعوت پیامبر اسلام و هدایت اسلامی. امروز این زمینه در دنیای اسلام پدید آمده است؛ به خصوص در این منطقه غرب آسیا زمینه بیداری اسلامی فراهم است؛ همه باید کمک کنند، این بیداری را به ثمر برسانند (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۷/۹/۴).

نتیجه‌گیری

با بررسی اندیشه‌ها و آراء مقام معظم رهبری در رابطه با ضعف‌ها و تهدیدهای سیاسی که بیداری اسلامی را در جهان اسلام به چالش می‌کشاند، به این نتیجه می‌رسیم که بیداری اسلامی اگرچه خود یک ظرفیت مهم در جهان اسلام است، اما وجود ضعف‌ها و تهدیدها مانع از به سرانجام رسیدن بیداری اسلامی می‌گردد. بخشی از این کاستی‌ها به ملت‌های مسلمان و برخی دیگر به دولت‌های کشورهای اسلامی بر می‌گردد. مواجهه و رویارویی جهان اسلام با تهدیدها و کاستی‌ها، نباید مانع از حرکت آن به سوی توسعه و تکامل بیداری اسلامی باشد، زیرا با توجه به راهبردهای تدافعی که مقام معظم رهبری برای مقابله با ضعف‌ها و تهدیدهای سیاسی بیداری اسلامی بیان نموده، به کارگیری آنها می‌تواند برای نجات بیداری اسلامی بسیار مفید فایده باشد.

کتاب نامه

- قرآن کریم
- ابراهیم فرطاهره، (۱۳۷۸)، بررسی علل واگرایی در منطقه خلیج فارس، مجله سیاست خارجی، سال سیزدهم، ش ۲.
- برایسون، جان ام. (۱۳۸۶) برنامه ریزی استراتژیک برای سازمان‌های دولتی و غیرانتفاعی، ترجمه منوریان، عباس، تهران، انتشارات مرکز آموزش مدیریت دولتی.
- پیرس و رابینسون. (۱۳۹۱). برنامه ریزی و مدیریت استراتژیک. ترجمه سهراب خلیلی شورینی، یادواره کتب.
- تریف تری و دیگران. مطالعات امنیتی نوین. ترجمه علیرضا طیب و وحید بزرگی. تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی؛ ۱۳۸۳، ص ۴۸.
- حسینی خامنه ای، سید علی (۱۳۷۵/۹/۵). بیانات در دیدار با اقشار مختلف مردم به مناسبت میلاد مسعود مولای متقیان علی (ع)، پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری: www.khamenei.ir.
- _____ (۱۳۹۳/۳/۶). بیانات در دیدار مسئولان نظام و سفرای کشورهای اسلامی، پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری، دسترسی در: www.khamenei.ir.
- _____ (۱۳۹۳/۵/۷). بیانات در دیدار صدها نفر از مسئولان و قشرهای مختلف مردم و سفیران و کارداران کشورهای اسلامی در ایران، پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری: www.khamenei.ir.
- _____ (۱۳۹۵/۹/۲۷). بیانات در دیدار مسئولان نظام و میهمانان کنفرانس وحدت اسلامی، پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری: www.khamenei.ir.
- _____ (۱۳۹۳/۶/۱۶). بیانات در دیدار مسئولان و دستدرکاران حج، پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری: www.khamenei.ir.
- _____ (۱۳۹۱/۱۲/۱۴). بیانات در دیدار اعضای شورای عالی مرکز طراحی الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری: www.khamenei.ir.
- _____ (۱۳۹۳/۸/۲۸). گزارشی از بیانات و اقدامات رهبر معظم انقلاب

اسلامی برای قطع وابستگی اقتصاد کشور به درآمدهای نفتی، پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری: www.khamenei.ir.

• ..... (۱۳۹۲/۷/۲۲) پیام به کنگره عظیم حج، پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری: www.khamenei.ir.

• ..... (۱۳۹۲/۱۰/۲۹) بیانات در دیدار مسئولان نظام و میهمانان کنفرانس وحدت اسلامی، پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری: www.khamenei.ir.

• ..... (۱۳۹۳/۳/۲۹) بیانات در دیدار هزاران نفر از قشرهای مختلف مردم استان آذربایجان شرقی، پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری: www.khamenei.ir.

• ..... (۱۳۹۲/۱۰/۲۹) بیانات در دیدار مسئولان نظام و میهمانان کنفرانس وحدت اسلامی، پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری: www.khamenei.ir.

• ..... (۱۳۸۷/۴/۲۶) بیانات در دیدار اقشار مختلف مردم در سالروز میلاد حضرت علی (ع)، پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری: www.khamenei.ir.

• ..... (۱۳۹۲/۲/۹) بیانات در اجلاس جهانی علما و بیداری اسلامی، پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری: www.khamenei.ir.

• ..... (۱۳۹۰/۱۱/۱۲) بیانات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری: www.khamenei.ir.

• ..... (۱۳۹۵/۳/۱۴) بیانات در مراسم بیست و هفتمین سالگرد رحلت امام خمینی (رحمه‌الله)، پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری: www.khamenei.ir.

• ..... (۱۳۹۲/۳/۱۷) بیانات در دیدار مسئولان نظام و سفرای کشورهای اسلامی، پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری، دسترسی در: www.khamenei.ir.

• ..... نامه خطاب به جوانان اروپایی و آمریکایی، پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری، دسترسی در: www.khamenei.ir، ۱۳۹۴/۹/۸.

• ..... بیانات در دیدار مسئولان نظام و سفرای کشورهای اسلامی، پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری، دسترسی در: ۱۳۹۳/۳/۶.

• ..... بیانات در اجتماع زائران و مجاوران حرم رضوی، پایگاه اطلاع

- رسانی دفتر مقام معظم رهبری، دسترسی در: www.khamenei.ir، ۱۳۹۵/۱/۱.
- سنت جان، کارون و جفری هریسون (۱۳۷۸). مترجم بهروز قاسمی، مدیریت استراتژیک، تهران، هیات.
  - صواف، محمد محمود، نقشه های استعمار در راه مبارزه با اسلام، سیدجواد هشترودی، تهران، فراهانی، ۱۳۴۶، ص ۲۷۱.
  - زنجانی، عمید (۱۳۸۴). حقوق اساسی کشورهای غربی و کشورهای اسلامی، تهران، میزان.
  - فرد آر، دیوید (۱۳۸۰). مدیریت استراتژیک، ترجمه علی پارسائیان و سیدمحمد اعرابی، تهران: دفتر پژوهش های فرهنگی.
  - عزتی، عزت... (۱۳۸۷). ژئوپلیتیک در قرن ۲۱، تهران، سمت.
  - نوری گلجائی عبدالله، (۱۳۹۵) جریان شناسی فکری و فرهنگی انجمن خیریه حجتیه، قم، زمزم هدایت،
  - ولایتی علی اکبر، افتتاحیه هشتمین اجلاس اتحادیه رادیو و تلویزیون های اسلامی ۱/، خبرگزاری فارس، دسترسی در: <http://www.farsnews.com>، ۱۳۹۴/۵/۲۵.
  - یوسفی محمد علی و محمد یوسفی جویباری، (۱۳۸۱) همگرایی در میان کشورهای منطقه خلیج فارس: بررسی زمینه های موجود، فصلنامه مطالعات خاورمیانه، سال نهم، ش ۲.
  - Watts, G, Cope, J., & Hulme, M. (1998): Ansoff's Matrix, pain and gain: Growth strategies and adaptive learning among small food producers. International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research, 4(2), 101
  - Fisher, C. (1989). Current and Recurrent Challenges in HRM Journal of Management, 15(2).
  - Kotler, P. (1988). Marketing Management: Analysis, planning, implementation and control. New Jersey, Prentice-Hall.
  - Kangas, J., Kurttila, M., Kajanus, M., Kangas, A. (2003). "Evaluat